

по домовете им); *запазване на занаята* (практикуването на традиционния занаят при някои от ромските субгрупи е от фундаментално важно значение, като за тях занаятът не е просто професия, а начин на живот, който е свързан с поредица от позитивни усещания); *смяна на занаята* (тогава, когато кризата на даден традиционен занаят е ясно осъзната от практикуващите го роми, те търсят начин да го заменят с друг, който е по-адекватен на новите икономически условия); *социални помощи; събирачество* (според представително изследване от 2003 г. Димова, Тилкиджиев и др., 2004, събирането на билки като икономическа стратегия е характерно за 3,9 % от ромите в България, а събирането на метални отпадъци е основна икономическа стратегия за 6,1 % от ромите в страната); *лихварство и лонджи* (по-принцип калдерашките групи са най-предприемчиви по отношение на икономическите стратегии, като в неясните години на прехода и нестабилната съдебна система, благодарение на по-стабилното си икономическо състояние, сред част от калдерашите в градските ромски махали особено силно се развива лихварството); *просията и джебчийството; проституцията и трафикът на жени; сватбата като икономическа стратегия* (Пампоров, 2006).

Ако се разгледат източниците на доход, половината от ромските домакинства разчитат на социални плащания от държавата. От тях 23-24% са пенсии, 20 % – социални помощи, около 5 % – парите, отпуснати като детски добавки, и едва около 2,5 % са обезщетения за безработица. На доходи от легална работа се осланят малко под 20 % от домакинствата, а на заетост в сивата икономика – малко над 20 %. Това, което може да се определи като характерно за ромските икономически стратегии, е наличието на 10 % друг източник на доход, което на практика индикира дела на участие на домакинствата най-вече в престъпните или недобре регламентирани от закона дейности (Ivanov, O'higgins, 2006).

Естествено възпроизводство при ромите

Понастоящем върху хода на демографските процеси особено силно влияние оказва интензитетът на социално-икономическите фактори.

Като се имат предвид резултатите от преброяванията през 1992 и 2001 г., се прави изводът, че това е единствената етническа група в страната, която показва увеличаване на своя брой, въпреки значителното несъответствие между данните на официалната статистика и научно-емпиричните демографски изследвания, които показват още по-голям ръст на ромското население в страната. От анкетите, проведени по време на преброяванията през 1992 г. и 2001 г., се наблюдава силна затвореност на ромската етническа група и ниска мотивация на членовете ѝ за емиграция през този период, а ако има такава, тя в повечето случаи не е съпроводена с постоянна промяна на местожителството. Така основният фактор, който влияе върху увеличаване броя на ромите, е високият естествен прираст. На базата на официалните данни от преброяването може да